

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
AVOKATI I POPULLIT
Seksioni i Përgjithshëm

AVOKATI I POPULLIT

Adresa: Bulevardi: "Zhan D'Ark" Nr.2
Tiranë, Shqipëri

Tel/Fax: +355 4 2380 300/315
E-mail: ap@avokatipopullit.gov.al
www.avokatipopullit.gov.al

Nr. K1/I19-8 Prot.

Tiranë 04.11.2025

Nr. Dok. 202502427/7

Lënda: Rekomandohet marrja e masave me qëllim përmirësimin në mënyrë të vazhdueshme dhe të qëndrueshme të kushteve të përgjithshme të jetesës në fshatin Baltëz ku jetojnë rreth 350 familje të pakicës rome

BASHKISË FIER

Institucioni i Avokatit të Popullit, në ushtrim të kompetencave të tij kushtetuese dhe ligjore, në përputhje me nenin 13 të ligjit nr. 8454, datë 04.02.1999 "Për Avokatin e Popullit", i ndryshuar, ka filluar me iniciativë hetimin administrativ lidhur me problematikën e evidentuar nga media mbi kushtet e jetesës së komunitetit rom në fshatin Baltëz të Fierit, ku rreth 350 familje po përballen me mungesën e shërbimeve publike bazë dhe ndotje të rëndë mjedisore nga hidrokarburet dhe mbetjet. Raportimet publike theksonin gjithashtu se fondet e planifikuara për përmirësimin e infrastrukturës dhe kanalizimeve sipas Planit Vendor 2019-2022 të Bashkisë Fier ishin dhe rrjedhimisht projektet nuk ishin zbatuar, duke lënë komunitetin në kushte të vështira dhe me pasoja të drejtpërdrejta në jetesën dhe shëndetin e banorëve.

Për qëllimet e hetimit administrativ, Avokati i Popullit iu drejtua fillimisht Bashkisë Fier (shkresa nr. K1/I19-2, datë 17.03.2025), duke kërkuar informacion të plotë, gjithëpërfshirës dhe të dokumentuar mbi situatën. Në përgjigje, Njësia Administrative Dërmënas, me shkresën nr. 409, datë 28.03.2025, përcjellë nga Bashkia Fier, informoi se në fshatin Baltëz ishin realizuar disa ndërhyrje në kuadër të Planit Vendor, si ndriçimi publik, pastrimi i kanaleve dhe shtrimi i një pjese të rrugëve, ndërkohë që mohoi ekzistencën e ndotjes nga hidrokarburet në lumin "Vija e Ngjalës". Megjithatë, përgjigjja mbeti në nivel deklarativ, pa dokumentacion shoqërues që të lejonte verifikimin real të zbatimit të planit.

Për këtë arsye, me shkresën nr. K1/I19-4, datë 12.06.2025, Avokati i Popullit iu drejtua sërish Njesisë Administrative Dërmënas dhe për dijeni Bashkisë Fier, duke kërkuar informacion shtesë dhe dokumentacion justifikues lidhur me investimet, aksesin real të komunitetit rom në shërbimet publike, raportet mbi ndotjen nga hidrokarburet, si dhe masat e parashikuara për përmirësimin e kushteve të jetesës përtej vitit 2022.

Njësia Administrative Dërmënas, me shkresën nr. 1285/1, datë 24.06.2025, informoi se nuk kishte kompetencë për kryerjen e investimeve, të cilat realizohen nga Bashkia Fier, dhe se nuk dispononte dokumentacion lidhur me ndotjen mjedisore, duke theksuar se informacioni i kërkuar duhej të sigurohej drejtpërdrejt nga Bashkia Fier.

Për këtë arsye, Avokati i Popullit iu drejtua sërish Bashkisë Fier (shkresa nr. K1/I19-6, datë 17.07.2025), duke kërkuar që, pa vonesa të mëtejshme dhe në funksion të bashkëpunimit institucional, të vihej në dispozicion informacioni dhe dokumentacioni i plotë i kërkuar. Në vijim, Bashkia Fier, me shkresën nr. 8550/1, datë 25.07.2025, përcolli përgjigjen e Ndërmarrjes së Shërbimeve Publike, e cila për herë të parë shoqërohej me dokumentacion teknik dhe financiar për periudhën 2020-2023, duke përfshirë situacionet e punimeve në fshatin Baltëz (rrugë, kanalizime, tubacione betoni të armatosur dhe ndriçim publik).

Kuadri rregullator vendas dhe ndërkombëtar

Në nenin 15 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, të drejtat dhe liritë themelore të njeriut cilësohen si *"të pandashme, të patjetërsueshme e të padhunueshme"*, duke u bërë bazë e rendit juridik të vendit tonë. Ky përcaktim sanksionon barazinë dhe ndalimin e diskriminimit për të gjithë individët që jetojnë në territorin e Republikës së Shqipërisë. Kjo problematikë ngërthen në vetvete një sërë të drejtash themelore dhe që lidhen drejtpërdrejt me cilësinë e jetës e rrjedhimisht të drejtën themelore të njeriut, të njohur si *"e drejta për jetën"*, e garantuar në nenin 21, të Kushtetutës. Gjithashtu, Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë garanton parimin e barazisë dhe mosdiskriminimit. Neni 18 i Kushtetutës sanksionon se të gjithë janë të barabartë para ligjit dhe ndalon diskriminimin për çfarëdo lloj arsye, përfshirë racën, etninë, gjuhën, statusin ekonomik etj., duke lejuar masa të veçanta mbrojtëse për grupe specifike kur ka shkaqe objektive. Komuniteti rom i Baltëzës, si pakicë vulnerabël dhe në kushte të vështira ekonomike, duhet trajtuar me masa të posaçme nga autoritetet; aq më tepër në këtë rast, ku bëhet fjalë për rreth 350 familje, çdo neglizhencë ose mosveprim që i lë pa akses efektiv në shërbimet bazë rrezikon të përbëjë diskriminim të tërthortë mbi bazë etnie dhe statusi shoqëror.

Kushtetuta njihet gjithashtu detyrime sociale të shtetit. Në nenin 59 (objektivat socialë) parashikohet detyrimi për *"plotësimin e nevojave të shtetasve për strehim"* dhe standarde sa më të larta të kujdesit shëndetësor e mirëqenies. Edhe pse objektivat e nenit 59 nuk janë drejtpërdrejt të kërkueshme në rrugë gjyqësore, ato përbëjnë udhërrëfyes kushtetues për institucionet shtetërore që askush të mos lihet pa strehë dhe kushte minimale jetese. Më tej, Shqipëria është palë në instrumente ndërkombëtare si Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore, i cili garanton të drejtën për një strehim të përshtatshëm dhe një nivel jetese të mjaftueshëm (neni 11). Ky pakt gëzon epërsi ndaj legjislacionit të brendshëm dhe zbatohet drejtpërdrejt. Mungesa e ujit të pijshëm, kanalizimeve funksionale dhe infrastrukturës bazë në fshatin Baltëz cenon drejtpërdrejt të drejtën e jetës dhe shëndetit të 350 familjeve të komunitetit rom, të drejta këto themelore të garantuara nga Kushtetuta dhe nga konventat ndërkombëtare ku Shqipëria është palë.

Ligji nr. 139/2015 "Për vetëqeverisjen vendore" dhe legjislacioni për decentralizimin u ngarkojnë bashkive përgjegjësi të qarta në fushën e shërbimeve komunitare dhe strehimit. Njësia e vetëqeverisjes vendore duhet të luajë një rol më proaktiv, udhëhequr nga parimi i

autonomisë vendore, në përputhje me legjislacionin në fuqi¹. Bashkia, si njësi bazë e vetëqeverisjes vendore, është e veshur me përgjegjësi efektive që mundësojnë një drejtim efikas, aq edhe afër qytetarit. Në fakt, strehimi social është funksion i njësive të qeverisjes vendore si pjesë e kompetencave të tyre të veta.

Në rastin konkret, familjet rome të fshatit Baltëz përballen me mungesën e ujit të pijshëm, kanalizimeve funksionale dhe infrastrukturës bazë, çka i vendos ata në kushte të vështira jetese dhe rrezikon shëndetin e komunitetit. Këto shërbime bazë bëjnë pjesë në funksionet dhe detyrimet e pushtetit vendor dhe mungesa e tyre përbën shkelje të parimit të barazisë në aksesin e shërbimeve publike. Ky realitet kërkon ndërhyrje urgjente nga autoritetet vendore dhe qendrore për të garantuar furnizimin me ujë të sigurt të pijshëm, kanalizime funksionale dhe infrastrukturë minimale për 350 familjet rome që jetojnë në këtë zonë.

Qeveria shqiptare ka miratuar Planin Kombëtar të Veprimit për Barazinë, Përfshirjen dhe Pjesëmarrjen e Romëve dhe Egjiptianëve 2021-2025², i cili është në fuqi dhe udhëzon institucionet në nivel qendror e lokal për përmirësimin e kushteve të këtyre komuniteteve. Ky plan kombëtar trajton me prioritet çështje si strehimi, punësimi, arsimi, kujdesi shëndetësor, regjistrimi civil dhe mbrojtja sociale, me objektiva specifike për mbylljen e hendekut mes romëve dhe pjesës tjetër të popullsisë. Në mënyrë të veçantë, plani thekson angazhimin e autoriteteve për të siguruar zgjidhje të qëndrueshme strehimi dhe infrastrukture për komunitetet rome, përfshirë legalizimin e vendbanimeve informale aty ku është e mundur, ofrimin e banesave sociale, dhe garantimin e aksesit në ujë, energji e shërbime higjienike. Bashkia Fier, si pjesë e pushtetit vendor, është aktore kyçe në zbatimin e këtij Plani Kombëtar. Siç është nënvizuar edhe nga vetë autoritetet shqiptare, ky plan synon garantimin e aksesit më të mirë në arsim, punësim dhe strehim për romët dhe egjiptianët, si dhe forcimin e zbatimit të ligjeve kundër diskriminimit³.

Rekomandimet dhe standardet ndërkombëtare për trajtimin e pakicës rome

Republika e Shqipërisë është palë në traktatet kryesore ndërkombëtare që garantojnë të drejtat themelore të njeriut. Sipas nenit 122 të Kushtetutës, marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara përbëjnë pjesë të rendit juridik të brendshëm dhe prevalojnë ndaj ligjeve vendore që bien ndesh me to. Ndër instrumentet përkatëse për këtë rast mund të përmenden si vijon.

Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut (UDHR-DUDNJ), e cila në nenin 25 njeh të drejtën e çdokujt për një standard adekuat jetese, duke përfshirë ushqimin, veshmbathjen,

¹ Ky parim në pikën 2, të nenit 2, të Ligjit nr.139/2015 “Për vetëqeverisjen vendore”, i ndryshuar, përkufizohet si:

“...e drejta dhe aftësia e njësive të qeverisjes vendore, të krijuara sipas Kushtetutës dhe këtij ligji dhe në kuadër të kufizimeve të tij, që të rregullojnë dhe të administrojnë një pjesë thelbësore të çështjeve publike nën përgjegjësinë e tyre dhe në interes të bashkësisë”.

² Miratuar me Vendim të Këshillit të Ministrave Nr. 701 datë 18.11.2021;

³ UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS COUNCIL Adoption of UPR Outcomes #HRC58 • 24 March 2025 <https://gchragd.org/wp-content/uploads/2025/02/Albania-UPR-Outcomes.pdf#:~:text=established%20targeted%20programmes%2C%20including%20the,with%20disabilities%20and%20improving%20the>

strehimin dhe kujdesin mjekësor, dhe mbrojtjen nga fatkeqësitë apo gjendjet e tjera të mungesës së mjeteve të jetesës.

Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore (ICESCR), ku neni 11 garanton të drejtën e çdokujt për një nivel jetese të mjaftueshëm për veten dhe familjen, përfshirë strehimin adekuat. Komiteti i OKB-së për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore (Komiteti i CESCR) e ka interpretuar këtë nen në Komentet e përgjithshme nr. 4 dhe 7, duke theksuar se “*e drejta për strehim adekuat*” nuk nënkupton thjesht një çati mbi kokë, por kërkon kushte të përshtatshme jetese - akses në ujë të pastër, higjienë, energji, hapësirë të mjaftueshme, strukturë të sigurt fizike dhe mbrojtje ligjore ndaj dëbimeve të detyruara. Shtetet palë detyrohen të marrin masa pozitive për të eliminuar çdo diskriminim në realizimin e kësaj të drejte dhe t’u kushtojnë vëmendje të veçantë grupeve të cënueshme, si komunitetet romë, në politikat e strehimit.

Konventa Ndërkombëtare për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Racor (ICERD) ndalon diskriminimin racor në gëzimin e të drejtave ekonomike, sociale e kulturore, përfshirë të drejtën e strehimit, shërbimeve publike dhe edukimit (neni 5). Komiteti për Eliminimin e Diskriminimit Racor (CERD) ka nxjerrë udhëzime të posaçme (Rekomandimi i Përgjithshëm nr.27) mbi diskriminimin ndaj romëve, ku i kërkon shteteve të sigurojnë trajtim të barabartë të romëve në aksesin në banesa sociale, infrastrukturë dhe shërbime, dhe të parandalojnë segregimin e tyre në kushte nën-standarde të jetesës.

Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut (ECHR-KEDNJ), e ratifikuar nga Shqipëria, në nenin 14 ndalon diskriminimin në gëzimin e të drejtave të parashikuara nga Konventa. Edhe pse KEDNJ nuk e parashikon shprehimisht të drejtën për strehim, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ) ka trajtuar raste lidhur me kushtet e jetesës së komuniteteve romë si çështje që lidhen me nenin 8 (e drejta për respektimin e jetës private dhe familjare dhe banesës) dhe nenin 3 (ndalimi i trajtimit çnjerëzor dhe degradues) të Konventës, sidomos kur autoritetet dështojnë të ofrojnë infrastrukturën bazë dhe shërbimet ndaj këtyre komuniteteve.

Gjithashtu, Shqipëria ka nënshkruar dhe ratifikuar *Konventën Kuadër të Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare*, e cila kërkon nga shtetet të ndërmarrin politika aktive për përmirësimin e kushteve socio-ekonomike të pakicave, përfshirë romët, dhe të eliminojnë barrierat që pengojnë barazinë e plotë faktike të tyre në shoqëri.

Në bazë të këtyre akteve, shteti shqiptar - përfshirë organet e qeverisjes vendore - ka detyrimin jo vetëm të mos diskriminojë drejtpërdrejt ose tërthorazi komunitetet e pakicave, por edhe **të marrë masa proaktive për t’u siguruar atyre një standard minimal jetese, strehim të përshtatshëm dhe akses të barabartë në shërbime publike**. Mospërmbyshja e këtyre detyrimeve mund të ngrejë përgjegjësi ndërkombëtare për shtetin dhe jep të drejtën për mjete ligjore efektive individëve të prekur.

Në kuadër të angazhimeve të marrë në këto instrumente, Shqipëria i nënshtrohet monitorimit periodik nga organizma ndërkombëtarë në fushën e të drejtave të njeriut. Ato kanë adresuar vazhdimisht gjendjen e komunitetit rom në Shqipëri, duke bërë thirrje për përmirësimin e kushteve të jetesës së tyre dhe eliminimin e diskriminimit institucional.

Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (ECRI) - organ monitorues i Këshillit të Evropës - ka evidentuar vazhdimisht vështirësitë ekstreme të komunitetit rom në strehim dhe u ka rekomanduar autoriteteve shqiptare masa të forta. Në raportin e tij të fundit, ECRI vëren se *“situata e strehimit është ende jashtëzakonisht e vështirë për shumë romë dhe egjiptianë në Shqipëri. Përveç kushteve shumë të këqija të banimit, mungesa e gjerë e titujve të pronësisë ose kontratave të sigurta i bën pjesëtarët e këtij komuniteti të cënueshëm ndaj dëbimeve”*⁴. ECRI i ka rekomanduar autoriteteve shqiptare: (i) të shtojnë përpjekjet për të legalizuar banesat informale ku banojnë romët, (ii) të sigurojnë që çdo dëbim i mundshëm të kryhet vetëm duke respektuar plotësisht garancitë ndërkombëtare (njoftim i hershëm, mbrojtje ligjore efektive, dhe ofrimi i strehimit alternativ), dhe (iii) të garantohet prioritet për romët e prekur nga prishja e banesave në programet e strehimit social.

Organet e OKB-së kanë bërë thirrje për veprime. Komiteti i OKB për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore (CESCR), në konkluzionet përmbledhëse të shqyrtimit të raportit të katërt periodik të Shqipërisë, në shtator 2024⁵, shpreh shqetësim të veçantë për gjendjen e komuniteteve romë dhe egjiptiane në vend. Komiteti vlerëson miratimin e Planit Kombëtar të Veprimit për Barazi, Përfshirje dhe Pjesëmarrje të Romëve dhe Egjiptianëve (2021-2025), por thekson se këto komunitete vazhdojnë të përballen me diskriminim të përhapur shoqëror dhe përjashtim socio-ekonomik, përfshirë akses të kufizuar në punësim, shërbim shëndetësor, arsim dhe në një standard të përshtatshëm jetese. Një shqetësim i veçantë është mungesa e të dhënave të ndara për romët dhe egjiptianët, çka pengon hartimin e politikave të drejtuara dhe efektive. Komiteti i rekomandon Shqipërisë:

- *Të forcojë masat kundër diskriminimit dhe përjashtimit socio-ekonomik të romëve dhe egjiptianëve, me fokus në aksesin e barabartë në punë, shëndetësi, arsim dhe standard të jetesës, veçanërisht për gratë dhe vajzat;*
- *Sigurojë zbatimin efektiv të Planit Kombëtar dhe të politikave përkatëse për këtë komunitet, përmes monitorimit të rregullt dhe alokimit të burimeve të mjaftueshme;*
- *Grumbullojë të dhëna të ndara për romët dhe egjiptianët në mënyrë të respektueshme dhe me vetëidentifikim, për të adresuar në mënyrë të saktë nevojat dhe pengesat që hasin në ushtrimin e të drejtave ekonomike, sociale dhe kulturore;*
- *Të udhëhiqet nga Komenti i Përgjithshëm nr. 20 (2009) mbi mosdiskriminimin në ushtrimin e të drejtave të përfshira në Paktin Ndërkombëtar për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore*⁶.

⁴ ECRI REPORT ON ALBANIA (sixth monitoring cycle), fq.2,

<https://rm.coe.int/report-on-albania-6th-monitoring-cycle-/16809e8241#:~:text=Housing%2053,on%20unused%20public%20land%20but>

⁵ United Nations E/C.12/ALB/CO/4 Committee on Economic, Social and Cultural Rights Concluding observations on the fourth periodic report of Albania

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=2686&Lang=en

⁶ Komenti i Përgjithshëm nr. 20 i Komitetit të OKB për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore (CESCR), miratuar në sesionin e 42-të në maj 2009, saktëson përmbajtjen dhe shtrirjen e nenit 2, paragrafi 2 të Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore. Ky komentim thekson se ndalimi i diskriminimit është një përbërës themelor i zbatimit të të gjitha të drejtave ekonomike, sociale dhe kulturore, duke përfshirë diskriminimin mbi bazën e racës, përkatësisë etnike, gjinisë, gjuhës, statusit socio-ekonomik apo çdo karakteristike tjetër të mbrojtur.

Edhe Komiteti i OKB-së për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Racor (CERD), shpreh shqetësim të thellë për diskriminimin e vazhdueshëm dhe përjashtimin social që përjetojnë komunitetet romë dhe egjiptiane në Shqipëri. Në përfundimet për shqyrtimin e raportit të 13-të dhe 14-të periodik të Shqipërisë (prill 2024)⁷, janë adresuar disa problematika. Komiteti shpreh shqetësim të vazhdueshëm për diskriminimin strukturor dhe të përhapur ndaj komunitetit rom dhe atij egjiptian, përfshirë marginalizimin social që kufizon mundësinë e tyre për të përfituar të drejtat sipas Konventës për Eliminimin e Diskriminimit Racor. Në veçanti, rekomandohet që Shqipëria të përmirësojë aksesin në strehim adekuat, furnizimin me ujë të pijshëm dhe energji elektrike, si dhe të garantojë sigurinë e pronësisë dhe mbrojtjen nga dëbimet e detyruara, përmes konsultimit real me komunitetet e prekura. Gjithashtu, Komiteti thekson domosdoshmërinë për zbatimin efektiv të Planit Kombëtar për Barazi, Përfshirje dhe Pjesëmarrje të Romëve dhe Egjiptianëve 2021-2025, përmes alokimit të burimeve të mjaftueshme financiare, teknike dhe njerëzore, duke siguruar pjesëmarrjen aktive të komunitetit në çdo fazë të zbatimit. CERD shpreh shqetësim për aksesin e kufizuar në shërbimet publike dhe mungesën e dokumentacionit civil, si dhe për hendekun digjital që pengon përfshirjen e plotë të këtij komuniteti në shoqëri. Rekomandohet që të ndërmerren masa për pajisjen me dokumente identifikimi dhe për të garantuar barazi në qasjen ndaj shërbimeve publike. Në mënyrë të veçantë, vlerësohet e nevojshme që autoritetet vendore të intensifikojnë përpjekjet për zbatimin e rekomandimeve të Avokatit të Popullit dhe të Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, duke e parë këtë si një mekanizëm kyç për mbikëqyrjen e zbatimit të të drejtave të njeriut në nivel lokal.

Këto rekomandime, në kontekstin e rastit të komunitetit rom në fshatin Baltëz, nënvizojnë detyrimin e autoriteteve vendore për të garantuar kushte jetese që respektojnë dinjitetin njerëzor dhe për të shmangur çdo formë trajtimi të pabarabartë, qoftë të drejtpërdrejtë apo të tërthortë, ndaj 350 familjeve që jetojnë në këtë zonë.

Po ashtu, procesi i Rishikimit Periodik Universal (UPR) për Shqipërinë ka prodhuar rekomandime të posaçme për komunitetin rom. Gjatë ciklit të tretë të UPR (2019), u adresua edhe nevoja e përmirësimit të kushteve të jetesës për romët. Shqipëria pranoi, ndër të tjera, rekomandime për investime në strehim social dhe sigurimin e shërbimeve thelbësore për komunitetet romë. Këto angazhime ndërkombëtare shtojnë peshën e detyrimit që Bashkia Fier (dhe institucionet e tjera përgjegjëse) të veprojnë me përgjegjshmëri dhe në përputhje me standardet më të larta për këtë çështje⁸. Në procesin e fundit UPR në vitin 2024 disa shtete kanë adresuar rekomandime të posaçme lidhur me trajtimin e komuniteteve romë dhe egjiptiane, me theks të veçantë në eliminimin e diskriminimit dhe përfshirjen e tyre të barabartë në shërbimet publike⁹. Të gjitha këto rekomandime janë **pranuar dhe mbështetur nga shteti shqiptar**, çka

⁷ United Nations CERD/C/ALB/CO/13-14, International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, Committee on the Elimination of Racial Discrimination, Concluding observations on the combined thirteenth and fourteenth periodic reports of Albania, <https://docs.un.org/en/CERD/C/ALB/CO/13-14>

⁸ Universal Periodic Review - Albania, <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/upr/al-index>

⁹ Rekomandimi 124.227 (nga Kili): “Të luftohen diskriminimi dhe dhuna ndaj pakicave romë dhe egjiptiane.” Rekomandimi 124.228 (nga Kolumbia): “Të eliminohet çdo formë diskriminimi që vazhdon ndaj pakicave etnike, në veçanti për djemtë dhe vajzat romë, dhe të garantohet arsimi gjithëpërfshirës parashkollor për të gjithë fëmijët pa diskriminim.”

nënkupton se Shqipëria është zotuar formalisht për t'i zbatuar ato, duke marrë përsipër përgjegjësinë për të garantuar barazi reale dhe mbrojtje efektive të të drejtave të komuniteteve rome dhe egjiptiane në përputhje me angazhimet e saj ndërkombëtare për të drejtat e njeriut¹⁰.

Pranimi i këtyre rekomandimeve nga qeveria shqiptare nënkupton detyrimin për t'i zbatuar ato, pra për t'u siguruar që çdo anëtar i komunitetit rom në fshatin Baltëz të pajiset me dokumente identiteti dhe të regjistrohet ligjërisht si banor, në mënyrë që të ketë qasje të plotë në shërbimet publike dhe programet sociale.

Po ashtu, vlen të theksojmë se problematika e kushteve të jetesës së komunitetit rom dhe egjiptian në territorin e Bashkisë Fier është adresuar edhe më herët nga Avokati i Popullit, i cili ka adresuar rekomandime specifike në lidhje me fshatin Drizë. Konkretisht, me shkresën nr. 202300152, datë 28.02.2023, është rekomanduar ushtrimi i plotë dhe efektiv i funksioneve dhe kompetencave të Bashkisë Fier për një vlerësim të gjithanshëm, me qëllim përmirësimin e kushteve të jetesës së komunitetit rom në këtë zonë, në mënyrë të vazhdueshme dhe të qëndrueshme. Po ashtu, me shkresën nr. 202300388, datë 19.04.2024, është rekomanduar marrja e masave për përmirësimin e infrastrukturës së fshatit Drizë. Këto ndërhyrje tregojnë se problematika e komuniteteve rome dhe egjiptiane në Bashkinë Fier është e përsëritur dhe kërkon zgjidhje të qëndrueshme e afatgjata, duke përfshirë jo vetëm zona të veçanta, por edhe fshatin Baltëz ku banojnë 350 familje të komunitetit rom.

Avokati i Popullit vlerëson masat e marra nga Bashkia Fier dhe e kupton se nevojat janë të mëdha dhe fondet të kufizuara, por thekson se kërkohet më shumë vëmendje dhe angazhim i qëndrueshëm për zhdukjen e pabarazisë dhe përmirësimin e kushteve të jetesës së komunitetit rom në fshatin Baltëz.

Bashkia Fier, në kuadër të detyrimeve të saj ligjore dhe strategjike, ka miratuar Planin Vendor për Integrimin e Pakicave Rome dhe Egjiptiane për periudhën 2019-2022, i cili parashikonte një sërë investimesh në fushën e infrastrukturës dhe shërbimeve publike për Njësinë Administrative Dërmënas, përfshirë edhe fshatin Baltëz. Sipas këtij plani, ndër objektivat kryesore ishin *shtrimi i rrugëve me rërë bituminoze dhe përmirësimi i infrastrukturës rrugore lokale; përmirësimi i sistemit të ujësjellësit dhe kanalizimeve; ndriçimi publik dhe vendosja e ndriçuesve në rrugicat e fshatit; pastrimi i sistemit të kanaleve kulluese dhe vaditëse; masa për mjedisin dhe menaxhimin e mbetjeve.*

Rekomandimi 124.229 (nga Bjellorusia): “Të ndërmerren masa shtesë për eliminimin e diskriminimit ndaj pakicave kombëtare, përfshirë komunitetin rom.”

Rekomandimi 124.230 (nga Sri Lanka): “Të zbatohen reformat e nevojshme për të eliminuar çdo formë diskriminimi ndaj komunitetit rom dhe pakicave të tjera etnike.”

Rekomandimi 124.226 (nga Australia): “Të zbatohet plotësisht Plani Kombëtar i Veprimit për Barazi, Përfshirje dhe Pjesëmarrje të Romëve dhe Egjiptianëve, për të ulur nivelin e braktisjes shkollare mes këtyre komuniteteve.”

¹⁰ Universal Periodic Review 47th Session 4th Cycle November 2024 ALBANIA Tirana Legal Aid Society Roma Active Albania European Network on Statelessness 8 April 2024, fq.2

https://upr-info.org/sites/default/files/country-document/2025-04/JS1_UPR47_Albania.pdf#:~:text=2%20During%20the%20first%20cycle%2C,in%20Albania%2C%E2%80%9D%203%20while%201

Nga ecuria e shkëmbimit zyrtar, Bashkia Fier fillimisht dha një përgjigje deklarative mbi zbatimin pjesor të Planit Vendor 2019-2022 (ndriçim publik, pastrim kanalesh, shtrim rrugësh) dhe mohoi ekzistencën aktuale të ndotjes nga hidrokarburet në “Vija e Ngjalës”, pa ofruar dokumentacion apo prova të tjera lidhur me këtë qëndrim të përcjellë. Po ashtu, nga informacioni i përcjellë nga Bashkia Fier dhe Njësia Administrative Dërmënas, si dhe dokumentacioni i ardhur nga Ndërmarrja e Shërbimeve Publike, rezulton se një pjesë e këtyre planifikimeve është raportuar si e realizuar. Konkretisht, sipas deklarimeve zyrtare është kryer në masën rreth 80% ndriçimi publik në zonë; janë pastruar kanalet kulluese dhe vaditëse; janë shtruar disa segmente rrugësh me rërë bituminoze dhe zhavorr; në bashkëpunim me UKF është raportuar se po punohet për përmirësimin e sistemit të ujësjellësit.

Megjithatë, nga hetimi administrativ i Avokatit të Popullit nuk ka rezultuar të ketë dokumentacion të plotë mbështetës për këto punime (si kontrata, procesverbale përfundimi, raporte teknike, apo fotografi të gjendjes përpara dhe pas ndërhyrjeve) që të mundësojnë verifikimin real të nivelit të zbatimit të Planit. Po ashtu, nuk ka të dhëna të ndara mbi përfitimet konkrete për komunitetin rom prej 350 familjesh në Baltëz, duke lënë të paqartë nëse ndërhyrjet e kryera kanë adresuar drejtpërdrejt nevojat e tyre. Pas kërkesave të përsëritura të Avokatit të Popullit, u përcollën “situacione punimesh” (2020-2023) me përshkrime teknike e vlera financiare për rrugë, tubacione betoni, ndriçim, etj. Këto dokumente janë një hap përpara në transparencë, por nuk disagregojnë ndërhyrjet në zonat ku banojnë 350 familjet rome, nuk japin tregues funksionaliteti (p.sh. a kanë sot ujë të rrjedhshëm të pijshëm familjet rome? a funksionojnë kanalizimet? a ka presion dhe cilësi të ujit sipas standardeve? a është ndriçuar konkretisht rrjeti i rrugicave ku jeton komuniteti? etj), nuk shoqërohen me akte kolaudimi, procesverbale përfundimi, foto “para/pas”, harta të segmenteve, ose regjistër ankesash dhe masat e marra, nuk ka asnjë dokument mjedisor (inspektim/analizë) që të provojë mungesën e ndotjes nga hidrokarburet dhe riskun për shëndetin publik, dhe nuk jepen masa pas vitit 2022 të lidhura me objektivat e Planit Kombëtar 2021-2025 për këtë komunitet.

Këto të dhëna duhet të jenë të plota, të verifikueshme dhe të dokumentuara në mënyrë të standardizuar, në mënyrë që të paraqiten jo vetëm për efekt të zbatimit të rekomandimeve të Avokatit të Popullit, por edhe në kuadër të raportimit kombëtar të Shqipërisë ndaj mekanizmave të OKB-së dhe Bashkimit Europian, veçanërisht për kapitujt përkatës të procesit të integritetit që lidhen me të drejtat themelore dhe mbrojtjen e pakicave.

Megjithëse vlerësohen përpjekjet dhe dokumentet e përcjella nga Bashkia Fier, standardi që kërkohet nga praktikat bashkëkohore dhe detyrimet ndërkombëtare nuk kufizohet te dokumentimi i investimeve, por shtrihet te provat e impaktit real mbi jetën e komunitetit: *a kanë sot familjet e komunitetit rom në Baltëz ujë të pijshëm të sigurt dhe presion të mjaftueshëm? funksionojnë kanalizimet? a është ndriçuar realisht rrjeti i rrugicave ku banojnë rreth 350 familje?* Këto janë tregues rezultati që duhen provuar, në përputhje me udhëzuesin e OKB-së për indikatorët e të drejtave të njeriut¹¹ (që kërkon matje *input-proces-output-outcome/impact*) dhe me përkufizimin

¹¹ Human Rights Indicators: A Guide for Measurement and Implementation, shih: <https://www.ohchr.org/en/publications/policy-and-methodological-publications/human-rights-indicators-guide-measurement-and>

e CESCR¹² për “*strehimin adekuat*”, i cili përfshin akses të qëndrueshëm në ujë të pijshëm, energji dhe higjienë si elemente thelbësore të së drejtës për një standard jetese të mjaftueshëm.

Në planin e angazhimeve në kuadër të integritit evropian, Komisioni Evropian ka theksuar se për zbatimin efektiv të të drejtave të personave që u përkasin pakicave nevojiten legjislacion zbatues dhe kapacitete institucionale, ndërsa Raporti i Parlamentit Evropian mbi Shqipërinë nënvizon shqetësimin për diskriminimin dhe përjashtimin shoqëror të pakicave, duke kërkuar zbatim real të politikave, pra rezultate të matshme, jo vetëm akte planifikimi¹³.

Për më tepër, Korniza e BE-së për Barazi, Përfshirje dhe Pjesëmarrje të Romëve 2020–2030 kërkon objektiva me indikatorë e “*headline targets*”, raportim mbi ecurinë dhe prova të ndikimit në terren; theksi vihet posaçërisht te vendet e Zgjerimit dhe te roli i pushtetit vendor. Po kaq, vlerësimet e programeve lokale të BE/Këshillit të Evropës (p.sh. ROMACTED¹⁴) konkludojnë se implementimi në nivel vendor është “vlera e shtuar” kryesore, pra bashkitë duhet të demonstrojnë ndikimin konkret te komuniteti.

Në këtë kontekst, edhe statusi aktual i Shqipërisë në procesin e integritit e bën të domosdoshëm vlerësimin e ndikimit: janë hapur kapituj të tjerë negociues gjatë vitit 2025 ndërsa ecuria e tyre përcakton ritmin e përgjithshëm të negociatave. Politikat vendore duhet jo vetëm të realizohen, por edhe të dokumentojnë rezultate të verifikueshme në terren, sepse një pjesë thelbësore e “*track record*”-it për mbylljen e kapitujve gjenerohet pikërisht në nivel bashkie.

Së fundi, në vijën e deklarimeve politike të BE-së për barazinë e pakicave dhe integritin e romëve, është theksuar vazhdimisht se ajo çfarë është bërë deri më tani nuk mjafton për të përmbysur pabarazitë e thella, kërkohet edhe ndryshim kulturor dhe i perceptimeve, krahas masave infrastrukturore. Kjo e rrit detyrimin që Bashkia Fier të kalojë nga “*lista punimesh*” te “*tabela e rezultateve*”, me tregues të qasjes së barabartë në ujë të sigurt, kanalizime funksionale dhe shërbime bazë për familjet rome të Baltëzës.

Në lidhje me elementin mjedisor, pavarësisht se plani vendor parashikon masa për mbrojtjen e mjedisit dhe menaxhimin e ndotjes, nga përgjigjet e administratës vendore nuk është administruar asnjë raport teknik apo inspektim mjedisor që të provojë gjendjen e ndotjes nga hidrokarburet në lumin “Vija e Ngjalës”.

Ndonëse Planin Vendor 2019-2022 i Bashkisë Fier parashikonte ndërhyrje të rëndësishme për përmirësimin e kushteve të jetesës në Baltëz, nga hetimi administrativ rezulton se vetëm një pjesë e punimeve janë raportuar si të kryera, mungojnë tregues mbi ndikimin e drejtpërdrejtë tek komuniteti rom, nuk janë paraqitur dokumente mbi masat për mjedisin dhe menaxhimin e ndotjes, si dhe transparenca dhe llogaridhënia mbi zbatimin e planit kanë qenë të pamjaftueshme. Në përfundim, nga hetimi administrativ rezulton se, pavarësisht ekzistencës së

¹² CESCR General Comment No. 4: The Right to Adequate Housing, shih:

<https://www.globalhealthrights.org/instrument/cescr-general-comment-no-4-the-right-to-adequate-housing/>

¹³ Raporti i Komisionit Evropian për Shqipërinë, shih:

https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/a8eec3f9-b2ec-4cb1-8748-9058854dbc68_en?filename=Albania+Report+2024.pdf

¹⁴ Evaluation of ROMACTED Phase II Programme External evaluation Final evaluation report, shih:

<https://rm.coe.int/dec-eva-romactedii-evaluationreport/1680b53cb3>

Planit Vendor 2019-2022 dhe informacionit lidhur me disa ndërhyrje infrastrukturore, Bashkia Fier nuk ka ofruar dokumentacion apo prova që të dëshmojnë akses efektiv, të barabartë dhe të qëndrueshëm në shërbimet bazë për rreth 350 familjet e komunitetit rom në Baltëz.

Institucioni i Avokatit të Popullit i ka kushtuar ndër vite një vëmendje të veçantë trajtimit të ankesave dhe problematikave që kanë të bëjnë me mbrojtjen e qytetarit dhe garantimin e cilesisë së jetës dhe shëndetit të tyre, duke sensibilizuar dhe ndërgjegjësuar ndër të tjera edhe organet e administratës publike për ushtrimin rigoroz të funksioneve dhe përgjegjësi ligjore.

Nga ana tjetër, Avokati i Popullit thekson faktin se strukturat e Bashkisë Fier, në zbatim të kuadrit ligjor dhe nënligjor për mbrojtjen dhe garantimin e një mjedisi sa më të shëndetshëm, nuk duhet të neglizhohet detyrat dhe përgjegjësitë funksionale, në ofrimin e shërbimeve për qytetarët, duke vënë në dispozicion të tyre të gjithë mjetet dhe kapacitetet njerëzore dhe financiare që disponojnë me qëllim përmirësimin e standardit të jetesës.

Ndër të tjera, evidentohet se roli i bashkive në lidhje me menaxhimin e mbetjeve është përcaktuar nga Ligji 139/2015 *“Për vetëqeverisjen vendore”*. Ky ligj rregullon organizimin dhe funksionimin e njësive të qeverisjes vendore dhe të organeve përkatëse në Republikën e Shqipërisë, si dhe përcakton funksionet, kompetencat, të drejtat dhe detyrat e tyre. Në mënyrë të veçantë, “grumbullimi, transportimi, asgjësimi dhe trajtimi i mbetjeve bashkiake” është përcaktuar si një funksion “i veti” i bashkive.

Sipas këtij përkufizimi, bashkitë kanë të drejtë dhe përgjegjësi për:

- Organizimin për ofrimin i shërbimit të grumbullimit, transportimit, trajtimit dhe depozitimit të mbetjeve bashkiake;
- Ndërtimin, pronësinë dhe operimin e objekteve të trajtimit;
- Vendosjen e tarifave të shërbimit për të mbuluar kostot e ofrimit të shërbimit dhe mbledhjen e të ardhurave.
- Organizimin dhe shpërndarjen e shërbimit të menaxhimit të mbetjeve në vete bashkinë dhe/ose në bashkëpunim me një ose më shumë bashki të tjera, duke përdorur të gjithë instrumentat ligjorë dhe administrativë. Bashkitë janë kryesisht përgjegjëse për operimin e shërbimit të pastrimit, mbledhjen dhe transportin e mbetjeve në pikat e grumbullimit (stacionet e transferimit).

Gjithashtu, i rekomandojmë Bashkisë Fier që, përveç masave teknike dhe administrative, të forcojë përpjekjet për ndërgjegjësimin e qytetarëve mbi mbajtjen e pastërtisë së ambientit. Kjo duhet të realizohet përmes fushatave sensibilizuese, informimit publik dhe edukimit qytetar, duke ofruar udhëzime të qarta dhe specifike mbi ndarjen e mbetjeve që në burim. Në këtë mënyrë, jo vetëm do të reduktohet ndotja dhe ndikimi negativ në mjedis, por do të krijohen edhe praktika të qëndrueshme menaxhimi të mbetjeve, në përputhje me standardet ndërkombëtare për mbrojtjen e mjedisit.

Për sa më sipër, bazuar në, nenin 1, të Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut, ku thuhet shprehimisht se: *“Të gjitha qëniet njerëzore lindin të lira e të barabarta nga pikëpamja e dinjitetit dhe e të drejtave”*, në mbështetje të pikës 3, të nenit 63, të Kushtetutës, ku thuhet

shprehimisht se: “Avokati i Popullit ka të drejtë të bëjë rekomandime dhe të propozojë masa kur vëren shkelje të të drejtave dhe lirive të njeriut nga administrata publike”, në vijim të nenit 21/b, të Ligjit nr.8454 datë 4.02.1999 “Për Avokatin e Popullit”, i ndryshuar, ku thuhet shprehimisht se: “Pas përfundimit të hetimit, Avokati i Popullit kryen këto veprime: - paraqet rekomandime për vënien në vend të së drejtës së shkelur tek organi administrativ që, sipas tij, ka shkaktuar shkelje të të drejtave të njeriut...”

REKOMANDOJMË:

Vijimin dhe intensifikimin e ushtrimit të plotë dhe efektiv të funksioneve dhe kompetencave të Bashkisë Fier dhe strukturave vendore në varësi të saj, për një vlerësim të plotë e gjithëpërfshirës, me qëllim përmirësimin e kushteve të përgjithshme të jetesës në fshatin Baltëz ku jetojnë rreth 350 familje të pakicës rome, në mënyrë të vazhdueshme dhe të qëndrueshme.

Marrja e masave për zhvillimin dhe zbatimin e fushatave intensive për ndërgjegjësimin e komunitetit lidhur me ruajtjen e pastërtisë së mjedisit dhe mbrojtjen e tij, përfshirë shpërndarjen e udhëzimeve të qarta dhe të detajuara për ndarjen e mbetjeve në burim, si dhe përfitimet që vijnë nga kjo praktikë.

Në përputhje me nenin 22, të Ligjit nr.8454 datë 4.02.1999 “Për Avokatin e Popullit”, plotësuar me Ligjin nr.8600 datë 10.04.2000, ndryshuar me Ligjin nr.9398 datë 12.05.2005, ku përcaktohet se: “Organet të cilave Avokati i Popullit u ka drejtuar një rekomandim, duhet ta shqyrtojnë rekomandimin dhe të kthejnë përgjigje brenda 30 ditësh nga data e dërgimit të rekomandimit”, lutemi, pas shqyrtimit, të na vini në dijeni për qëndrimin ndaj këtij rekomandimi.

Duke besuar në mirëkuptimin dhe bashkëpunimin tuaj,

KOMISIONERE

Vilma SHURDHA

d.v.